

Abstract

IMC

(Instructional Materials Center or Instructional Media Center)

Chaveelak Boonyakanchana

Today, many libraries have begun the tradition into instructional media center or instructional materials centers (IMC) in order to provide more knowledge and experience for the consumer. What is an IMC? It might be defined as a collection of print and nonprint materials and equipment so selected, arranged, located and staffed as to serve the needs of consumer and to further the purpose of the schools, colleges and universities.

The instructional materials (media) center (IMC) concept came into existence in America early at the turn of the 20 th century as an extension of the library response to the need of the individual and new method of teaching. Within a period of 35 years of development, its mission proved to be a good kind of library system which began as an idea to combine printed and nonprinted materials and was called an IMC.

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ไอ เอ็ม ซี คืออะไร

ฉวีลักษณ์ บุณยะกาญจน*

ในสภาพปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ เปลี่ยนกันแทบทุกวัน การเปลี่ยนแปลงนี้ก็เปลี่ยนไปหลาย ๆ อย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวทางการวางรากฐานทางการศึกษา ทุกประเทศก็เริ่มหันมามองว่าอะไรที่จะทำให้ประชากรของตนได้รับการศึกษาเพื่อความอยู่รอด ซึ่งควรจำต้องเป็นไปอย่างถูกต้องและถูกวิธี นั่นหมายถึงการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ ไม่ว่าจะอยู่ในระบบหรือนอกระบบก็ตามการให้การศึกษาจะต้องมุ่งให้คน คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็นการที่คนจะคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็นนั่นต้องมีแหล่งให้เขาได้เรียนรู้ ได้ศึกษากันคว่าแหล่งนั้นจะต้องเป็นแหล่งที่ให้ความรู้อย่างกว้างขวางกว่าห้องสมุด เพราะปรัชญาห้องสมุดแต่เดิมนั้น คือ สถานที่รวบรวมหนังสือและเอกสารสิ่งพิมพ์ เพื่อให้ผู้ใช้ได้ศึกษาหาความรู้ตามที่ตนต้องการ แต่ส่วนใหญ่แล้วมักจะเน้นในเรื่องสิ่งพิมพ์ในระยะต้น ระยะต่อมาปลายศตวรรษที่ 18 ต้นศตวรรษที่ 19 ห้องสมุดเริ่มเปลี่ยนแนวไปจากการจัดรวบรวมไว้เฉพาะสิ่งพิมพ์กลายเป็นรวมไว้ทั้งสิ่งพิมพ์และโสตทัศนวัสดุอุปกรณ์

จากเหตุผลดังกล่าวแล้วข้างต้นห้องสมุดจะเป็นที่เก็บหนังสืออย่างเดียวไม่ได้เสียแล้ว ห้องสมุดควรจะเป็นที่รวบรวมทั้งหนังสือและโสตทัศนวัสดุอุปกรณ์ ซึ่งแนวความคิดนี้กระทรวงศึกษาธิการอังกฤษมีความคิดขึ้นในปี 1578 เป็นจุดเริ่มต้นแต่ไม่แพร่หลายนัก โดยให้เหตุผลว่าหนังสือและเครื่องมือเครื่องใช้ในการสอนควรอยู่ที่เดียวกัน เพื่อสะดวกแก่ครูผู้สอน ผู้เรียน และทุนค่าใช้จ่าย นั่นหมายความว่า เป็นศูนย์เดียวกัน ความคิดอันนี้เริ่มมาเห็นความสำคัญและกระจางชัดขึ้นในต้นศตวรรษที่ 19

* รศ. ดร. ฉวีลักษณ์ บุณยะกาญจน สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม

ในต้นศตวรรษที่ 19 ปรัชญาของห้องสมุด คือ สถานที่ซึ่งรวบรวมหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ใช้ได้ศึกษาหาความรู้ตามที่ตนต้องการ แต่ส่วนใหญ่แล้ว มักจะเน้นหนักในเรื่องสิ่งพิมพ์ ในระยะต่อมาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพปัจจุบัน การเรียนการสอนเปลี่ยนไป ซึ่งแต่เดิมการสอนจะสอนโดยตรงจากครูถึงศิษย์ ใช้การท่องจำและฟังครูว่าเป็นส่วนใหญ่ แต่ในปัจจุบันการสอนเน้นหนักจากตัวครู หนังสือ โสตทัศนวัสดุอุปกรณ์ การทดลอง ไปถึงตัวเด็ก ดังนั้นแนวโน้มของการจัดห้องสมุดจึงเริ่มเปลี่ยนแนวไป จากการจัดรวบรวมไว้ เฉพาะสิ่งพิมพ์กลายเป็นรวมทั้งสิ่งพิมพ์และโสตทัศนวัสดุอุปกรณ์เข้าด้วยกัน สาเหตุของการเปลี่ยน แนวโน้มในการจัดห้องสมุดนี้เกิดจากปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา การเพิ่มขึ้นของวิชาการ ใหม่ ๆ การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ปัญหาทางเศรษฐกิจและ สังคม ตลอดจนความแตกต่างระหว่างบุคคล ฯลฯ จากเหตุผลดังกล่าวแล้วข้างต้น ห้องสมุดจึง เปลี่ยนแนวเป็นศูนย์วิชาการหรือศูนย์วิทยาการ (Instructional Media Center หรือ Instructional Materials Center) ซึ่งความคิดในการเปลี่ยนนี้คณะกรรมการสมาคมห้องสมุดอเมริกัน (2488) ได้กล่าวไว้ว่า

“นอกจากหนังสือแล้ว วัสดุอื่น ๆ กำลังจะเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งใน ห้องสมุด โสตทัศนวัสดุอุปกรณ์ใหม่ ๆ เช่น ฟิล์ม 16 มม. ฟิล์มสตริป สไลด์ วัสดุพิพิธภัณฑน์ วิทยุ จานเสียง ภาพ แผนที่และวัสดุที่ไม่ใช้สิ่งพิมพ์อื่น ๆ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่จะส่งเสริมให้สภาพการเรียนดีขึ้น บรรณารักษ์ควรจะรู้จักเครื่องมือ และวัสดุเหล่านี้ ทั้งการรักษาและส่งเสริมการใช้ ควรร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับผู้อำนวยการแผนกโสตทัศนศึกษา หรือแผนกคนตรี เพื่อใช้วัสดุทั้งหมดร่วมกัน และเก็บวัสดุทั้งหมดไว้ที่ศูนย์กลาง”

เกี่ยวเนื่องกับแนวความคิดศูนย์วิทยาการ (IMC) นี้สามารถพอที่จะสรุปขั้นตอนความเป็นมาแต่ละสมัยได้ดังนี้

สมัยที่ 1 ปี 1941-1967 (2473-2499) จัดเป็นที่รวบรวมหนังสือและโสตทัศนวัสดุ อุปกรณ์ไว้ในห้อง มุ่งในแง่ครูเตรียมไว้เป็นอุปกรณ์การสอนมากกว่าสิ่งอื่น มักจะนิยมจัดเป็นห้องสมุดเล็ก ๆ (Soettler, 2500)

สมัยที่ 2 ปี 1960 (2492 -) ครูจะรวบรวมสิ่งพิมพ์และโสตทัศนวัสดุอุปกรณ์และเริ่มผลิตเพิ่มเติมขึ้น เริ่มมองเห็นความสำคัญของการใช้โสตทัศนวัสดุอุปกรณ์ในการเรียนการสอนมากขึ้นกว่ายุคแรก เริ่มรู้จักผลิตและจัดขึ้นมีห้องสมุดสำหรับรวบรวม (Brow Narbery, 2479)

สมัยที่ 3 ปี 1967 (2499 -) จะจัดออกมาในรูปศูนย์การเรียน (Learning Center) บรรณารักษ์เริ่มมองเห็นความสำคัญของสิ่งพิมพ์ โสตทัศนวัสดุอุปกรณ์จัดไว้ด้วยกัน ตลอดจนเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ในด้านโสตทัศนศึกษา อุปกรณ์ที่ใช้ศึกษาเป็นรายบุคคล การผลิตอุปกรณ์สำหรับเด็กเป็นรายบุคคลเริ่มมีบทบาทขึ้น มีเนื้อที่สำหรับใช้ศึกษาโดยใช้เครื่องมือโสตทัศนวัสดุอุปกรณ์ออกใช้นอกศูนย์การเรียน (Learning Center) เกิดขึ้น ศูนย์วิชาการ (IMC) เริ่มก้าวเข้ามาอย่างจริงจังในต้นศตวรรษที่ 20 เพราะห้องสมุดเริ่มขยายงานรับผิดชอบความต้องการของแต่ละบุคคล และเพื่อสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลตามธรรมชาติ ประกอบกับสนองวิธีการสอนและแนวการสอนใหม่ ๆ เริ่มแนวการจัดห้องสมุดที่จะรวมสิ่งพิมพ์และโสตทัศนวัสดุอุปกรณ์เข้าใช้ในศูนย์วิชาการ (IMC) อย่างจริงจัง เริ่มเกิดขึ้นในยุคนี้และโดยเฉพาะในปัจจุบันนี้ แนวโน้มและแนวการจัดตั้งศูนย์วิชาการ (IMC) เกิดขึ้นเกือบทั่วโลก

จากการจัดบริการรวมกันขึ้นระหว่างสิ่งพิมพ์ (Print) และโสตทัศนวัสดุอุปกรณ์ (Non-Print) นี้ ทำให้เกิดการร่วมมือกันระหว่างห้องสมุด และแผนกโสตทัศนศึกษาจึงมีการเลือกชื่อใหม่ที่เห็นว่าเหมาะสมขึ้นและกินความหมายทั้ง 2 ฝ่าย และอีกประการหนึ่งก็คือความพยายามที่จะอธิบายหน้าที่ของหน่วยงานที่ตั้งขึ้นใหม่ให้แจ่มชัดว่ามีหน้าที่บริการนั้นในด้านใด ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงพบชื่อต่าง ๆ กันในหนังสือวารสารทางด้านบรรณารักษศาสตร์และโสตทัศนศึกษา ซึ่งความจริงแล้วชื่อต่าง ๆ เหล่านี้ต่างมีความมุ่งหมายหลักที่จะปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น และมีความหมายถึงการรวมงานด้านบรรณารักษศาสตร์และโสตทัศนวัสดุอุปกรณ์เข้าไว้ด้วยกันทั้งสิ้น

ศูนย์วัสดุอุปกรณ์ (Media Center)

ศูนย์แหล่งวัสดุการเรียน (Learning Materials Resource Center)

ศูนย์วัสดุการสอน (Instructional Materials Center)

ศูนย์กลางเพื่อการเรียนการสอน (Instructional Media Center)

ศูนย์วัสดุ (Materials Center)

- ห้องสมุดแหล่งการเรียนรู้ (Learning Resource Library)
- ศูนย์วัสดุอุปกรณ์การศึกษา (Educational Media Center)
- ศูนย์การเรียนรู้ (The Learning Center)
- ศูนย์แหล่งวัสดุ (Resource Materials Center)
- ศูนย์แหล่งวิทยากร (Resource Center)
- ห้องสมุดแบบเรียน (Textbook Library)
- ห้องสมุดวัสดุอุปกรณ์สื่อเนกประสงค์ (Multi-Media Library)
- ห้องปฏิบัติการหลักสูตร (Curriculum Laboratory)
- ห้องปฏิบัติการวัสดุหลักสูตร (Curriculum Materials Laboratory)
- ห้องสมุดหลักสูตร (Curriculum Library)
- ศูนย์แหล่งความรู้ (Knowledge Resource Center)
- ศูนย์หลักสูตร (Curriculum Center)
- ศูนย์วิชาการ (Library Media Center)

จะเห็นว่าคำในภาษาอังกฤษก็มีหลายคำและความหมายภาษาไทยก็ให้ไว้หลายคำ แต่แท้ที่จริงแล้วนั่นคือจุดมุ่งหมายในการรวบรวมวัสดุ และการบริการอย่างเดียวกัน คือรวบรวมสิ่งพิมพ์ โสตทัศนวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนไว้ด้วยกัน ในระดับห้องสมุดโรงเรียนในต่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสหรัฐอเมริกา จะนิยมใช้คำว่า Instructional Materials Center หรือ Instructional Media Center ซึ่งใช้คำย่อ ๆ ว่า IMC จะมาตรงกับคำภาษาไทยว่า ศูนย์กลางเพื่อการเรียนการสอน ศูนย์วัสดุการสอน ศูนย์วิทยากร ศูนย์วิชาการ หรือศูนย์แหล่งวิทยากร ฯลฯ

ดังนั้นคำว่าห้องสมุดจึงเปลี่ยนเป็นคำว่าศูนย์วิทยบริการ ศูนย์วิชาการ ศูนย์วิทยากร ศูนย์แหล่งความรู้ ฯลฯ ซึ่งจะตรงกับคำภาษาอังกฤษที่นิยมใช้กันมากในปัจจุบัน คือ IMC ซึ่งย่อมาจากคำว่า Instructional Materials Center กับ Instructional Media Center คำนี้เริ่มใช้ใน The Education Index เป็นครั้งแรกเมื่อปี 1947 โดยใช้เป็นหัวเรื่องและต่อมา Reader's Guide to Periodical Literature เริ่มใช้เป็นหัวเรื่องเช่นเดียวกัน และในปี 1959 Library Literature ใช้คำว่า Materials Center ต่อมาในปี 1964 คำว่า Instructional Materials

Center ก็เป็นที่ยอมรับและปรากฏอยู่ในบทความโดยทั่ว ๆ ไปเกือบทุกแห่ง คำว่า Instructional Media Center ก็เกิดขึ้นตามมา และต่อมาจนถึงปัจจุบันนี้ก็นิยมใช้ทั้ง 2 คำ

คำว่า IMC นี้ (Louis Shores ; 1955) ได้ให้คำจำกัดความว่า คือ ศูนย์กลางที่จะรับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดหา การดำเนินการเกี่ยวกับเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่จะมาช่วยในการดำเนินการเกี่ยวกับการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

จุดมุ่งหมายของ IMC (ศูนย์วิทยาการ)

– จัดวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ไว้ให้สะดวกเพื่อให้ผู้ใช้ ใช้ได้เป็นกลุ่ม และเป็นรายบุคคล

– เพื่อช่วยให้ครู นักเรียน ผู้ใช้มีวัสดุหลาย ๆ อย่างอยู่ใกล้มือ พร้อมทั้งจะค้นคว้า

– เพื่อช่วยให้ครูมีแหล่งการศึกษาออกโรงเรียน

– เพื่อจัดบริการให้เกิดความสะดวกสบายแก่ผู้ใช้ทุกด้าน ซึ่งจะช่วยให้การศึกษาบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

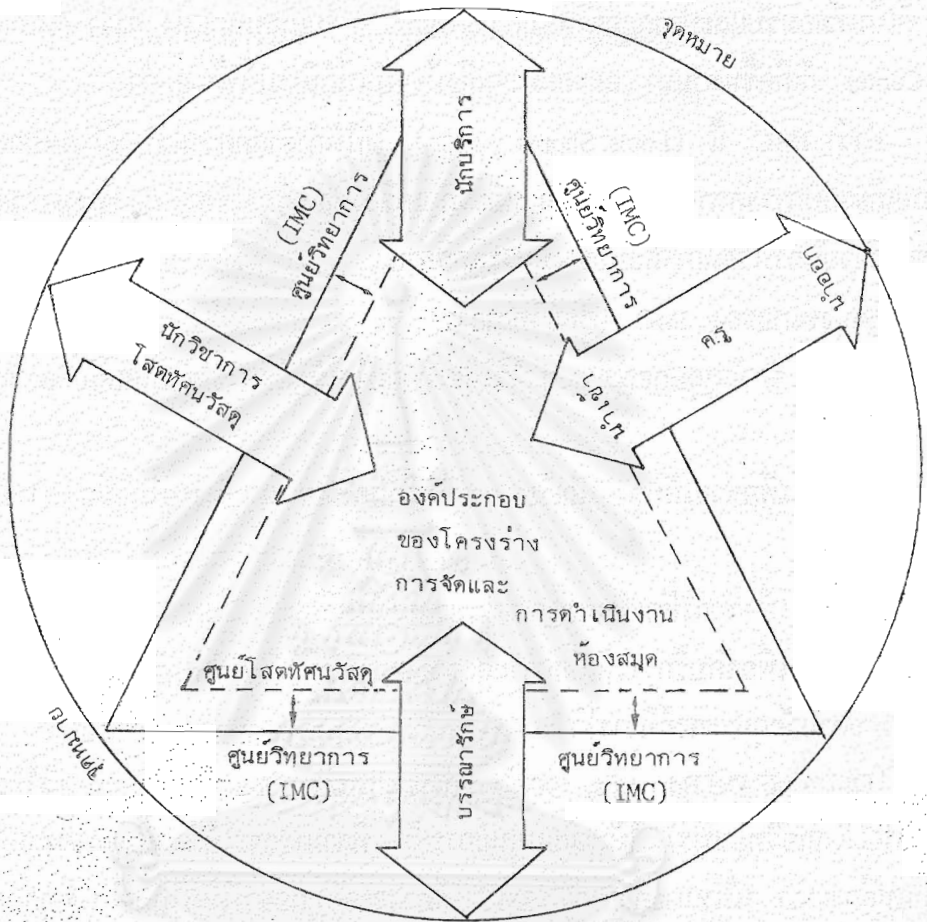
(Dr. Amo De Bdrnadis, 1965) ผู้อำนวยการศึกษาของรัฐโอเรกอน ยังได้กล่าวว่า ควรจัด IMC (ศูนย์วิทยาการ) ให้เหมือนศูนย์การค้า ที่สามารถจะให้ผู้มาซื้อหาได้ตามต้องการ โดยไม่สิ้นเปลืองเวลา นั้นหมายความว่า IMC ก็ควรจะจัดทุกอย่างให้ผู้เข้ามาใช้ได้ทุกอย่างตามความต้องการและความสะดวกสบาย ตั้งแต่วัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้สถานที่ ฯลฯ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ความสามารถของแต่ละบุคคลบรรลุเป้าหมาย

(Jeanne Ployhart Mcallister ; 1975) ได้ศึกษารูปแบบขึ้นมาของแนวการเปลี่ยนแปลงจากห้องสมุดไปสู่ศูนย์วิชาการ โดยเรียกว่า TGA (The Transition Goals Achievement Model) ซึ่งจะประกอบไปด้วยความเปลี่ยนแปลงหลาย ๆ อย่างที่เข้ามามีส่วนร่วมและองค์ประกอบความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เกิดจาก

การตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ ในการเปลี่ยนแปลง เพื่อความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ ระบบเปิดความรู้เพื่อสังคม

ความคิดรวบยอด (Concept) เรื่อง IMC (ศูนย์วิทยาการ)

ความสำเร็จที่มุ่งหวังให้ทุกคนได้รับ

TRANSITION GOALS ACHIEVEMENT Model

จากภาพจะเห็นว่า ผู้บริหาร ครูอาจารย์ นักเทคโนโลยีทางการศึกษาและบรรณารักษ์ จะต้องมีส่วนร่วมกัน ที่จะเข้าไปวางแผนงานและการดำเนินงานการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งบุคคลทั้ง 4 ประเภท นี้จะต้องเป็นผู้มีบทบาทโดยตรง คือ

มีความเข้าใจ

มีความพร้อมในการที่จะเปลี่ยนสภาพ

มีความพร้อมในการร่วมมือ

มีความพร้อมในการดำเนินงาน

ซึ่งบทบาทการเปลี่ยนนี้จะเห็นว่าจากภาพเราเปลี่ยนในบทบาทที่ผู้จูงตัวร่วมเดียวกัน คือ

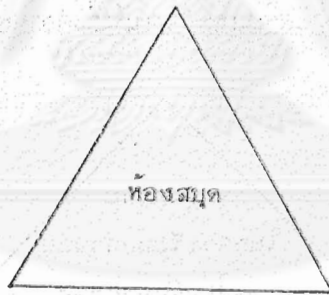
ห้องสมุด → IMC (ศูนย์วิทยากร)

โสตทัศนวัสดุอุปกรณ์หรือ
เทคโนโลยีทางการศึกษา } IMC (ศูนย์วิทยากร)

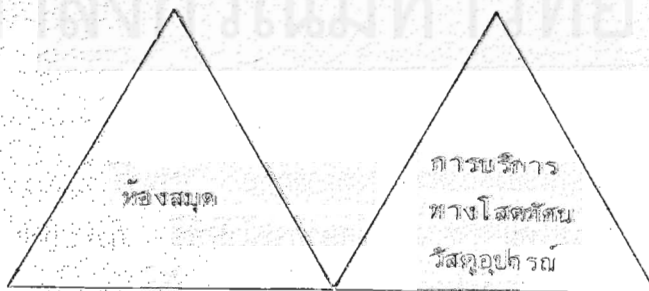
นั่นหมายความว่าสองอย่างนั้นเดินทางมาสู่จุดหมายเดียวกัน เป้าหมายอันเดียวกัน คือ IMC (ศูนย์วิทยากร) ซึ่งจะตรงกับปรัชญาที่เรามุ่งหมายไว้ว่า ผู้ศึกษาค้นคว้าสามารถหาทุกอย่างในการค้นได้ใกล้มือ ประหยัดเวลาและสะดวกสบาย และสิ่งที่เรามุ่งหวังเหนือสิ่งอื่นใดก็คือ การมีประสิทธิภาพในการค้นคว้า และความก้าวหน้าทางการศึกษา เพื่อเป็นฟันเฟืองในการพัฒนาสังคม

อีกท่านหนึ่งที่ยืนยันบทความให้เหตุผลไว้อย่างน่าฟังเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงของห้องสมุดมาสู่ IMC (ศูนย์วิทยากร) คือ (Gray T. Peterson ; 1976) ท่านผู้นี้ได้กล่าวว่า

เดิมทีเดียวการจัดการเรียน การศึกษาค้นคว้ากันในห้องสมุดส่วนใหญ่มุ่งหน้าทางด้านหนังสือ ไม่ได้คำนึงถึงสิ่งอื่น การเรียนในชั้นก็เรียนแบบครูบอก กลวิธีการสอนอะไรไม่มี พลิกแพลงถึงภาพ

ในยุคสงครามโลกครั้งที่ 2 ก็เริ่มมีสิ่งหนึ่งควบคู่มากับห้องสมุด คือ การนำโสตทัศนวัสดุมาเป็นอุปกรณ์การสอน มาช่วยการเรียนการสอน มีบทบาทคู่ขนานกันมากับงานห้องสมุดถึงภาพ

ต่อมาก็เริ่มมองเห็นปัญหาว่าทั้งหนังสือและสื่อทัศนวัสดุอุปกรณ์ทั้งสองอย่างก็คือ สิ่งที่จะช่วยให้การเรียนการสอนการศึกษาขั้นควาติขั้นสูง แต่ผู้ใช้ต้องค้นคว้าค้นละคั้น ค้นละที่ ก็ทำให้มีผู้เกิดความคิดที่จะค้นหาวิธีการใหม่ ๆ ว่าจะทำอะไรจึงจะทำให้ทุกอย่างใกล้ตัวผู้ใช้ที่สุด ย่นย่อเวลาในการศึกษาขั้นควาติขั้นสูง ภาพสิ่งหนึ่งก็ปรากฏเด่นชัดขึ้นมาในแนวความคิดของนักการศึกษาบรรณารักษ์ นั่นคือ

ห้องสมุดจะต้องเปลี่ยนแนวเป็นศูนย์วิชาการ บริการการศึกษาขั้นควาในทุกระดับ ให้ใกล้ตัวผู้ใช้ที่สุด

งานด้านบริการสื่อทัศนวัสดุอุปกรณ์ ก็เป็นงานบริการด้านการช่วยเสริมการศึกษา

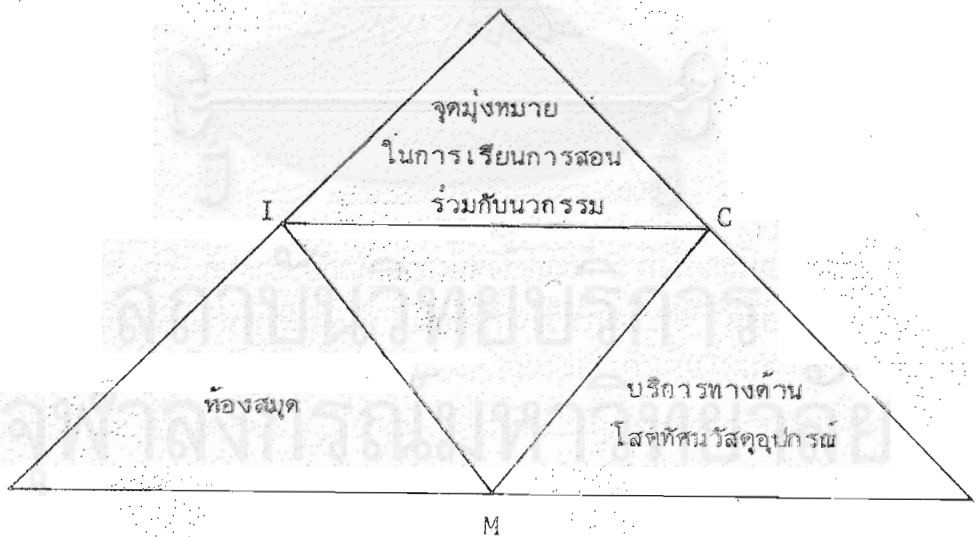
ขั้นควาทั้ง 3 รูปแบบที่กล่าวมาแล้วข้างต้น คือ

รูปแบบที่ 1 บริการเป็นกลุ่มใหญ่

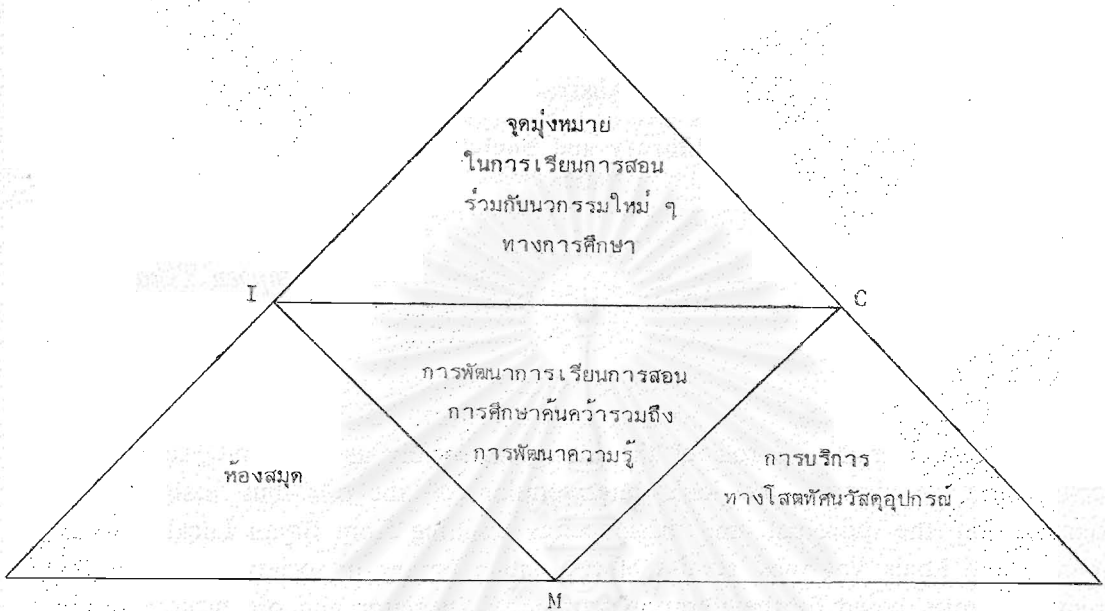
รูปแบบที่ 2 บริการเป็นกลุ่มเล็ก

รูปแบบที่ 3 บริการเป็นรายบุคคล

ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นการส่งเสริมและช่วยเน้นถึงความสามารถของแต่ละบุคคลด้วยดีภาพ

ซึ่งจุดยอดที่ร่วมกันของสองความมุ่งหมายก็คือ มุ่งหวังในเรื่องการเรียนการสอนการศึกษาขั้นควา และนากกรรมใหม่ ๆ ทางการศึกษาที่จะนำมาใช้ สิ่งที่มีมองเห็นในระหว่างกลางที่มองเห็นได้ชัด คือ การพัฒนาการเรียนการสอนการศึกษาขั้นควา รวมทั้งการพัฒนาความรู้

เมื่อแนวทาง Δ ทั้งสี่รูปบรรจบกันหรืออยู่ในกรอบเดียวกัน ก็จะมองเห็นว่าเราจะได้
สิ่งใหม่เกิดขึ้น ความคิดใหม่เกิดขึ้น คือ ทำให้เราสามารถหาช่องทางพัฒนาการค้นคว้า และการ
พัฒนาความรู้ต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวางง่ายดาย สะดวก จึงเกิดความคิดเรื่อง IMC เข้ามา

IMC คืออะไร ? คือ ศูนย์วิชาการ ศูนย์วิทยากร ศูนย์ ฯลฯ แต่ความมุ่งหมาย
ก็คือสิ่งเดียวกัน

บรรณานุกรม

สุเวช ณ หนองคาย "วิทยานิพนธ์การศึกษาศูนย์วิชาการในประเทศไทย" อักษรศาสตร์
มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2517

Ducote, Richard. "The Learning Resource Center : Concepts and Designs"
paper presented at the meetings, The Learning Resource Center of the Two Year Col-
lege Boone, North Carolina, June 6-July 10,

Flicks, Warren B. and Tilin Alma M. *Developing Multi Media Libraries*
New York : R.R. Bowker Co., 1970.